

NOSPESIFIK YARALI KOLIT BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA YURAK QON TOMIR TIZIMIDAGI O'ZGARISHLARNING KELIB CHIQISHINI PROGNOZ QILISH .

Ibodullayeva Dilrabo Rustam qizi

Samarqand Davlat tibbiyot Universiteti magistranti

Annotatsiya: *Nospetsifik yarali kolit (NYaK) gastroenterologiyaning eng jiddiy va hal etilmagan muammolaridan biridir. NYaK yo'g'on ichakning juda keng tarqalgan surunkali kasalligi bo'lib, uning shilliq qavatida yarali-konstruktiv o'zgarishlar bilan birga keladi. Dunyoda 100 000 aholiga 50-220 ta holat to'g'ri keladi. Kasallik mutlaqo har qanday yoshda kuchayishi mumkin, ammo 18-50 yoshdagi erkaklar va ayollar ayniqsa sezgir. Yarali kolitlarning aniq sababi, shu jumladan nospetsifik shakllari yaxshi o'rganilmagan. Bu genetik, atrof-muhit va immunitet tizimi omillarining kombinatsiyasini o'z ichiga oladi, deb hisoblanmoqda. NYaK bilan kasallanish yurak qon tomir kasalliklarining kelib chiqishida va ular sonining ortib borishida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.*

Kalit so'zlar: *yo'g'on ichak, yurak-qon tomir, yallig'lanish, pankolit, asoratlar, remissiya, tashxis*

Nospesifik yarali kolit (NYaK) surunkali yallig'lanishli ichak kasalligi bo'lib, yo'g'on ichak va to'g'ri ichak shilliq qavatida yallig'lanish va yaralar paydo bo'lishiga olib keladi. Uning "nospesifik" deb atalishiga sabab, u yarali kolit yoki Kron kasalligining klassik shakllarida kuzatilgan tipik gistologik va klinik kartinalarga to'liq mos kelmasligi mumkin. To'liq davolashning imkoni bo'lmasa-da, davolash NYaK bilan kasallangan ko'pchilik odamlar uchun simptomlar va hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin.

Umumiy simptomlar orasida qorin og'rig'i, spazm, diareya (qonli bo'lishi mumkin), ichak harakatining tezlashishi, vazn yo'qotish va charchoq kiradi. Simptomlar intensivlikda farq qilishi va remissiya va kuchayish davrlariga olib kelishi mumkin. Tashxis esa odatda anamnez, fizik tekshiruv, laboratoriya testlari, tasviriy tadqiqotlar va biopsiya bilan endoskopiyaning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi. Biopsiya yallig'lanishni ko'rsatishi mumkin, ammo yarali kolit uchun o'ziga xos diagnostika mezonlari to'liq mos kelmasligi mumkin, bu esa o'ziga xos bo'lmagan tasnifga olib keladi.

Nospesifik yarali kolit (NYaK) va yurak salomatligi o'rtasidagi bog'liqlikda odamlar kasallik bilan bog'liq tizimli yallig'lanish tufayli yurak-qon tomir bilan bog'liq bir nechta muammolarga duch kelishi mumkin. Nonspesifik yarali kolit va yurak sog'lig'i o'rtasidagi munosabatlarda ba'zi asosiy jihatlarni e'tiborga olish lozim:

Yurak-qon tomir kasalliklari xavfining oshishi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yarali kolitli bemorlarda yurak-qon tomir kasalliklari xavfi ortishi mumkin. Bu aterosklerozning rivojlanishiga (tomirlarning qattiqlashishi va torayishi) olib kelishi mumkin bo'lgan surunkali yallig'lanishdan kelib chiqadi deb hisoblanadi.

Yondosh kasalliklar: Nospesifik yarali kolit bilan og'rigan bemorlarda ko'pincha metabolik sindrom, diabet va gipertoniya kabi boshqa sog'liq muammolari mavjud bo'lib, ular yurak-qon tomir kasalliklari xavfini yanada oshirishi mumkin.

Dori-darmonlar: Yarali kolitni davolashning ba'zi usullari, xususan, ayrim immunosuppressantlar va kortikosteroidlar yurak-qon tomir tizimiga nojo'ya ta'sir ko'rsatishi mumkin. Masalan, kortikosteroidlardan uzoq muddat foydalanish vazn ortishi, gipertenziya va qonda glyukoza darajasining oshishiga olib kelishi mumkin, bularning barchasi yurak kasalliklari uchun xavf omillari hisoblanadi.

Suvsizlanish va elektrolitlar muvozanatining buzilishi: Og'ir yarali kolit suvsizlanishga va elektrolitlar muvozanatining buzilishiga olib kelishi mumkin, bu esa yurak faoliyatiga ta'sir qilishi mumkin. Suvsizlanish yurak urish sonining ortishiga va qon bosimining pasayishiga olib kelishi mumkin.

Hayot tarzi omillari: Yarali kolit bilan og'rigan odamlarning turmush tarzi va ovqatlanish tanlovi ham yurak sog'lig'iga ta'sir qilishi mumkin. Yallig'lanishga qarshi ovqatlarga boy parhez nospesifik yarali kolit va yurak-qon tomir xavfini boshqarishga yordam beradi.

Yuqori C-reaktiv oqsil (CRO): Yarali kolit bilan og'rigan bemorlar ko'pincha yallig'lanish belgilarining yuqori darajasini ko'rsatadilar, masala CRO ortishi bilan bog'liq.

Davolash odatda yallig'lanishni kamaytirishga, simptomlarni boshqarishga va remissiyaning keltirib chiqarishga qaratilgan. Bu kortikosteroidlar, yallig'lanishga qarshi dorilar, immunosuppressantlar va biologik preparatlar kabi dorilarni o'z ichiga olishi mumkin. Og'ir holatlarda jarrohlik aralashuvi, masalan, kolektomiya kerak bo'lishi mumkin.

Nospesifik yarali kolit prognozi bir qancha omillarga qarab o'zgaradi, jumladan:

- Kasallikning og'irligi: engil va o'rta darajadagi nospesifik yarali kolit odatda davolash bilan yaxshi prognozga ega. Og'ir nospesifik yarali kolit ko'proq intensiv davolanishni talab qilishi va hayot sifatiga ko'proq ta'sir qilishi mumkin.

- Yo'g'on ichakning ta'sirlanish darajasi: faqat to'g'ri ichakka ta'sir qiladigan yarali kolit (yarali proktit) odatda butun yo'g'on ichakni (pankolit) qamrab olgan yarali kolit dan ko'ra yaxshiroq prognozga ega.

- Asoratlarning mavjudligi: toksik megakolon yoki kolorektal saraton kabi asoratlar prognozni yomonlashtirishi mumkin.

- Uzoq muddatli remissiya: nospesifik yarali kolit bilan og'rigan ko'plab odamlar davolanish bilan uzoq muddatli remissiyaga erishishlari mumkin, ya'ni ularning alomatlari nazorat qilinadi va ular kamdan-kam uchraydi.

- Kolorektal saraton xavfining oshishi: UC bilan og'rigan odamlarda, ayniqsa pankolit yoki uzoq davom etadigan kasallik bilan og'riganlarda, yo'g'on ichak saratoni rivojlanish xavfi ortadi. Kolorektal saratonni erta aniqlash va oldini olish uchun muntazam kolonoskopiya tavsiya etiladi.

- Hayot sifati: nospesifik yarali kolit hayot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin, ammo davolash simptomlarni boshqarishga va umumiy farovonlikni yaxshilashga yordam beradi.

Umuman olganda, so'nggi yillarda davolashdagi yutuqlar tufayli nospesifik yarali kolit prognozi sezilarli darajada yaxshilandi. To'g'ri tibbiy boshqaruv bilan ko'pchilik nospesifik yarali kolit bilan to'liq va samarali hayot kechirishi mumkin.

Bemorlar vaziyatni samarali boshqarish va simptomlarni bartaraf etish uchun tibbiyot xodimlari bilan yaqindan hamkorlik qilishlari kerak. Remissiyaning saqlab qolish uchun muntazam monitoring va davolanishga tuzatishlar kiritish kerak bo'lishi mumkin.

Odamlar yarali kolitning alomatlarini boshdan kechirayotgan bo'lsa yoki tashvishlansa, to'g'ri tashxis qo'yish va davolash rejasi uchun sog'liqni saqlash mutaxassisi bilan maslahatlashishi juda muhimdir, bu ulardagi yarali kolitning surunkali fonga yoki og'ir darajaga o'tib ketmasligi uchun to'siq bo'lib xizmat qiladi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Zimmerman Ya.S. Sog'liqni saqlash, tibbiyot va shifo haqida mulohazalar (keksa shifokorning bevaqt fikrlari). Klinik tibbiyot. 2011; 3:4–9.
2. Frolkis A.V. Ichak kasalliklari. Sankt-Peterburg; 2003 yil
3. Dusanov A.D. Nonspesifik yarali kolitning klinik va immunologik xususiyatlari. Abstrakt. Samarqand 1993 yil G.
4. Obratsov V.P. Enterit va kolitning umumiy simptomologiyasiga. Russkiy arxiv patologii, klinicheskoy meditsiny i bakteriologii. 1896; 1:285-93. (rus tilida)
5. Parfenov A.I. Enteropatiya diagnostikasi va davolash. Rus meditsinskiy jurnal. 2013 yil; 13;731-6. (rus tilida).
6. Parfenov A.I. Enterologiya. Moskva; 2002. (rus tilida)